

Promemoria

Ändringar i lagen om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till kompletterande lagstiftning med anledning av den modernisering av Europeiska unionens regler om statligt stöd som slutfördes under 2014 och som syftade till att göra stödgivningen mer transparent. Det föreslås att det i lagen om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler införs en skyldighet för den som vidtar en stödåtgärd att till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter för offentliggörande och uppföljning av stödåtgärden och att föra register över åtgärden. Det föreslås också en bestämmelse om hur en allmän domstol ska beakta ett yttrande från Europeiska kommissionen som rör tillämpningen av EU:s statsstödsregler.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Innehållsförteckning

1	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler	3
2	Ärendet	5
3	EU:s regler om statligt stöd.....	5
4	Moderniseringen av statsstödsreglerna	6
4.1	Huvuddragen i moderniseringen	6
4.2	Krav på offentliggörande, rapportering och registerföring	7
4.2.1	Krav för stöd som kommissionen godkänner	7
4.2.2	Krav för stöd som inte behöver anmälas	9
4.2.3	Behov av kompletterande nationella regler	11
4.2.4	Några praktiska frågor om hur kraven ska uppfyllas	12
4.3	Yttrande från Europeiska kommissionen	13
5	Ikraftträdande.....	16
6	Konsekvenser.....	16
7	Författningskommentar	17

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 12 § ska lyda "Upplysningsskyldighet och registerföring",

dels att det ska införas två nya paragrafer, 12 a och 14 §§, och närmast före 14 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller för statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

Med olagligt stöd avses i denna lag stöd som lämnas i strid med genomförandeförbudet i artikel 108.3 i EUF-fördraget.

Denna lag innehåller bestämmelser om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Med olagligt stöd avses i denna lag stöd som lämnas i strid med genomförandeförbudet i artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

12 a §

Den som vidtar en stödåtgärd som godkänts av Europeiska kommissionen eller som genom en förordning eller ett beslut av kommissionen undantagits från anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 i EUF-fördraget ska

1. till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter för offentliggörande och uppföljning av stödåtgärden, och

2. föra register över stödåtgärden.

Yttrande från Europeiska kommissionen

14 §

I allmän domstol får rätten, utan åberopande av part, beakta ett yttrande som har lämnats av Europeiska kommissionen med tillämpning av artikel 23 a i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget i lydelsen enligt förordning (EU) nr 734/2013 av den 22 juli 2013 om ändring av förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2016.

2 Ärendet

Europeiska kommissionen har under åren 2012–2014 genomfört en översyn av EU:s regler om statligt stöd. En beskrivning av översynen finns i faktapromemorian 2011/12:FPM152 Modernisering av statliga stödet i EU (Almuniapaketet). Översynen har utmynnat i nya råde- och kommissionsförfordningar samt en revision av ett antal riktlinjer för tillämpningen av statsstödsreglerna inom olika sektorer. Denna promemoria innehåller förslag till kompletterande lagstiftning som moderniseringen av EU:s statsstödsregler föranleder.

3 EU:s regler om statligt stöd

Bestämmelserna om statligt stöd finns i artiklarna 107–109 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, förkortat EUF-fördraget. Bestämmelserna omfattar stöd från offentliga aktörer såsom stat, kommun eller landsting till en verksamhet som bedrivs på en marknad. Ett stöd omfattas av statsstödsreglerna om det uppfyller följande fyra kriterier: (i) stödet gynnar ett visst företag eller en viss produktion, (ii) stödet finansieras direkt eller indirekt genom offentliga medel, (iii) stödet snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen och (iv) stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Av artikel 107.2 och 107.3 framgår att Europeiska kommissionen kan tillåta statligt stöd som är eller kan vara förenligt med den inre marknaden. Även bestämmelserna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i artikel 106.2 kan utgöra grund för kommissionen att tillåta ett statligt stöd.

Artikel 108 innehåller bestämmelser om EU-kommissionens granskning av statligt stöd. Enligt artikel 108.3 ska medlemsstaterna anmäla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder till kommissionen. En åtgärd får inte genomföras förrän den godkänts av kommissionen. Detta förbud kallas för genomförandeförbudet.

Av artikel 109 framgår att rådet får på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet anta de förordningar som behövs för tillämpningen av artiklarna 107 och 108 och får särskilt fastställa villkoren för tillämpningen av artikel 108.3 och vilka stödåtgärder som ska vara undantagna från detta förfarande.

Med stöd av artikel 109 i EUF-fördraget har kommissionen bemyndigats att anta förordningar om undantag från anmälningsskyldigheten i artikel 108.3. Bemyndigandet finns i rådets förordning (EG) nr 994/98 av den 7 maj 1998 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd (i dess lydelse enligt rådets förordning [EU] nr 733/2013 av den 22 juli 2013 om ändring av förordning [EG] nr 994/98 om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på vissa slag av övergripande statligt stöd). I förordningen anges vilka grupper av stöd som kommissionen får undanta från anmäl-

ningsskyldigheten och vilka krav på insyn och kontroll som ställs på medlemsstaterna i fråga om stöd som undantagits från denna skyldighet. Förordningen innehåller också bestämmelser som innebär att kommissionen får anta förordningar om stöd av mindre betydelse, dvs. stödåtgärder som inte uppfyller samtliga kriterier i artikel 107.1 och som därför inte behöver anmälas. För närvarande gäller tre gruppundantagsförordningar och fyra förordningar om stöd av mindre betydelse, s.k. de minimisstöd. Dessa behandlas i avsnitt 4.2.2.

I artikel 106 i EUF-fördraget finns bl.a. bestämmelser om konkurrensreglernas tillämpning på företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Reglerna innebär att undantag kan göras i den mån tillämpningen av reglerna hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats företagen fullgörs. Kommissionen ska enligt artikel 106.3 säkerställa att bestämmelserna i artikeln tillämpas och, när det är nödvändigt, utfärda lämpliga direktiv eller beslut vad avser medlemsstaterna. Kommissionen har meddelat ett beslut om undantag från anmälningskyldigheten i artikel 108.3. Det behandlas i avsnitt 4.2.2.

För en närmare beskrivning av statsstödsreglernas innehåll och tillämpning hänvisas till propositionen Olagligt statsstöd (prop. 2012/13:84 s. 10–23).

4 Moderniseringen av statsstödsreglerna

4.1 Huvuddragen i moderniseringen

I juli 2013 antog rådet två förordningar som utgör grunden för moderniseringen av EU:s statsstödsregler:

- förordning (EU) nr 733/2013 av den 22 juli 2013 om ändring av förordning (EG) nr 994/98 om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på vissa slag av övergripande statligt stöd, och
- förordning (EU) nr 734/2013 av den 22 juli 2013 om ändring av förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget.

Efter dialog med medlemsstaterna fattade kommissionen beslut om egna förordningar med tillämpningsföreskrifter på respektive områden och genomförde en översyn av samtliga riktlinjer. Större delen av det ändrade regelverket trädde i kraft den 1 juli 2014. Regelverket innehåller som tidigare skyldigheter för medlemsstaterna när det gäller t.ex. registerföring och rapportering av vidtagna stödåtgärder. En nyhet är bestämmelser om offentliggörande av stödåtgärder (s.k. transparenskrav). Ytterligare en nyhet är att det införts bestämmelser som ger kommissionen rätt att yttra sig i nationella domstolar i mål där statsstödsreglerna tillämpas.

4.2 Krav på offentliggörande, rapportering och registerföring

4.2.1 Krav för stöd som kommissionen godkänner

Kommissionens granskning av stödåtgärder

Åtgärder som är att anse som statligt stöd enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget är som utgångspunkt otillåtna, men kommissionen kan godkänna sådana stöd efter en ingående granskning. Närmare bestämmelser om granskningsförfarandet finns i artikel 108.2 och i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget (numera artikel 108 i EUF-fördraget), förkortad procedurförordningen.

Förutsättningarna för kommissionen att godkänna ett statligt stöd finns framför allt i artikel 107.2–3. Artikel 106.2 om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse ger också vissa möjligheter att tillåta stöd som omfattas av artikel 107.1.

I artikel 107.2 föreskrivs att visst stöd är förenligt med den inre marknaden. Här nämns exempelvis stöd av social karaktär som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung. Artikel 107.2 har ingen betydelse för de frågor som behandlas i denna promemoria.

Av större intresse i detta sammanhang är bestämmelserna i artikel 107.3. Där räknas ett antal stödåtgärder upp som kan vara förenliga med den inre marknaden. Som exempel kan nämnas stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.

Krav på offentliggörande i kommissionens riktlinjer för bedömningen av stöd

Bestämmelserna i artikel 107.3 ger kommissionen ett omfattande utrymme för skönsmässig bedömning av om en stödåtgärd ska godkännas eller inte. För att underlätta för medlemsstaterna att utforma sina stödåtgärder så att de är förenliga med den inre marknaden har kommissionen utfärdat en rad meddelanden och riktlinjer för vad den fäster vikt vid i sin bedömning av anmälda stödåtgärder. Riktlinjerna omfattar stöd för olika sektorer i näringslivet eller för olika ändamål. Som exempel på områden som omfattas av kommissionens riktlinjer kan nämnas följande:

- stöd för utbyggnad av bredbandsnät (EUT C 25, 26.1.2013, s. 1),
- regionalstöd för 2014–2020 (EUT C 209, 23.7.2013, s. 1),
- stöd till filmer och andra audiovisuella verk (EUT C 332, 15.11.2013, s. 1),
- stöd för att främja riskfinansieringsinvesteringar (EUT C 19, 22.01.2014, s. 4),
- stöd till flygplatser och flygbolag (EUT C 99, 4.4.2014, s. 3),
- stöd till forskning, utveckling och innovation (EUT C 198, 27.6.2014, s. 1),
- stöd till miljöskydd och energi för 2014–2020 (EUT C 200, 28.6.2014, s. 1), och

– stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden 2014/2020 (EUT C 204, 1.7.2014, s. 1).

Kommissionens riktlinjer behandlar inte endast frågor om vilka krav som en åtgärd bör uppfylla för att den ska anses vara förenlig med den inre marknaden. Riktlinjerna innehåller också, i olika utsträckning, krav som medlemsstaterna bör uppfylla när det gäller offentliggörande av information, registerföring och uppföljning vad avser genomförda stödåtgärder.

När det gäller offentliggörande av information gäller exempelvis för stödåtgärder som omfattas av riktlinjerna för statligt stöd till flygplatser och flygbolag att medlemsstaterna ska publicera viss information på en heltäckande webbplats för statligt stöd, på nationell eller regional nivå (se punkt 162, som ändrats genom ett meddelande från kommissionen publicerat i EUT C 198, 27.6.2014, s. 30). Den information som ska publiceras är omfattande och avser bl.a. följande:

– den fullständiga texten till den godkända stödordningen eller till beslutet om beviljande av individuellt stöd och dess genomförandebestämmelser, eller en länk till densamma,

– namn på den beviljande myndigheten eller de beviljande myndigheterna, och

– namn på enskilda stödmottagare, form och belopp av stöd som beviljats varje stödmottagare, dag för beviljande, typ av företag, stödmottagarens region och den ekonomiska sektor inom vilken stödmottagaren främst är verksam.

Informationen måste offentliggöras när beslutet om att bevilja stöd har fattats, bevaras i minst tio år och vara tillgänglig för allmänheten utan restriktioner.

I riktlinjerna för statligt stöd till flygplatser och flygbolag anges därutöver att medlemsstaterna måste säkerställa att detaljerade register förs över alla åtgärder som innefattar beviljande av statligt stöd i enlighet med riktlinjerna. Dessa register måste innehålla all den information som krävs för att man ska kunna fastställa att villkoren för förenlighet har iakttagits, särskilt villkoren rörande stödberättigande kostnader och högsta tillåtna stödnivåer. Registren måste bevaras i tio år från och med den dag då stödet beviljades och på begäran göras tillgängliga för kommissionen (punkt 164).

Som nämnts ovan kan kommissionen med tillämpning av artikel 106.2 medge undantag också för statligt stöd som lämnas i form av ersättning till företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Även på detta område har kommissionen utfärdat ett meddelande (EUT C 8, 11.1.2012, s. 8). Meddelandet innehåller en redogörelse för hur ett sådant statligt stöd bör vara utformat för att vara förenligt med den inre marknaden i enlighet med artikel 106.2. Meddelandet innehåller också krav på medlemsstaten i fråga om offentliggörande på internet eller på annat lämpligt sätt av information om bl.a. innebörden av de skyldigheter som ålagts företaget i samband med tillhandahållandet av allmännyttiga tjänster, det aktuella företaget och de stödbelopp som beviljats företaget (punkt 60).

Rapporteringskrav för godkända stöd

Artikel 21 i procedurförordningen innehåller särskilda rapporteringskrav. Medlemsstaterna ska ge in årliga rapporter till kommissionen om alla stödordningar där ingen särskild rapporteringsskyldighet har beslutats. Kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget (nu artikel 108 i EUF-fördraget) innehåller detaljerade bestämmelser om den årliga rapportens form och innehåll.

4.2.2 Krav för stöd som inte behöver anmälas

Gruppundantagsförordningar

Kommissionen har antagit följande tre gruppundantagsförordningar som innebär att stödåtgärder är undantagna från anmälningskyldigheten i artikel 108.3 och därmed från genomförandeförbudet:

- kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget,

- kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 av den 25 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och

- kommissionens förordning (EU) nr 1388/2014 av den 16 december 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

I kommissionens gruppundantagsförordningar anges vilka stödåtgärder som omfattas av undantag och villkoren för det. Förordningarna innehåller i princip likalydande krav på medlemsstaterna när det gäller offentliggörande av information, rapportering och registrering.

I fråga om offentliggörande av information ska medlemsstaten på en övergripande webbplats för statligt stöd på nationell eller regional nivå ge

- sammanfattande information om varje stödåtgärd som undantas med stöd av förordningen,

- den fullständiga texten till stödåtgärden, t.ex. den lag eller förordning som utgör grund för att lämna stöd, och

- i förekommande fall, ytterligare information om individuellt stöd som överstiger 500 000 euro (60 000 euro för stödmottagare som är verksamma inom primär jordbruksproduktion).

Det finns vissa begränsningar i informationskraven, t.ex. i fråga om stödåtgärder i form av skatteförmåner. Bestämmelserna om offentliggörande av information ska tillämpas från och med den 1 juli 2016.

I bilagor till förordningarna anges närmare vilka uppgifter som ska lämnas och i vilket format. Allmänt sett ska informationen innehålla uppgifter om stödmottagare, berörda sektorer, stödbudgetens storlek och vilket typ av stöd det är fråga om (lån, garanti, bidrag m.m.). Beroende

på vilken stödkategori som stödåtgärden kan hänföras till ställs också vissa ytterligare krav. Exempelvis ska när det gäller stöd till forskning, utveckling och innovation särskilda uppgifter lämnas för stöd som avser forsknings- och utvecklingsprojekt, investeringsstöd till forskningsinfrastruktur, stöd till innovationskluster m.m.

Gruppundantagsförordningarna innehåller krav på rapportering och registrering. Rapporteringskraven regleras närmare i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004. Registreringsskyldigheten innebär att medlemsstaten ska föra detaljerade register med information som är nödvändig för att fastställa att samtliga villkor i gruppundantagsförordningen är uppfyllda. Dessa register ska bevaras i tio år från den dag då stödet för särskilda ändamål beviljades eller det sista stödet beviljades enligt stödordningen.

Förordningar om stöd av mindre betydelse

Kommissionen har antagit följande fyra förordningar om stöd av mindre betydelse, s.k. de minimis-stöd:

- kommissionens förordning (EU) nr 360/2012 av den 25 april 2012 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse,

- kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse,

- kommissionens förordning (EU) nr 1408/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn, och

- kommissionens förordning (EU) nr 717/2014 av den 27 juni 2014 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse inom fiskeri- och vattenbrukssektorn.

Av förordningarna följer att stöd som beviljas ett företag under en angiven tidsperiod och som inte överskrider ett bestämt belopp inte omfattas av anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 i EUF-fördraget. Stöd av mindre betydelse anses nämligen inte uppfylla samtliga kriterier i artikel 107.1 och omfattas därmed inte heller av genomförandeförbudet i artikel 108.3. Kommissionens krav på medlemsstaterna syftar till att säkerställa att några olagliga stöd inte beviljas.

Förordningarna om stöd av mindre betydelse innehåller ett krav på registerhållning. Medlemsstaten ska antingen upprätta ett centralt register över samtliga stöd som beviljats av myndigheterna i medlemsstaten eller på annat sätt säkerställa att uppgifter registreras och sammanställs så att det i efterhand kan kontrolleras att villkoren i förordningarna följs.

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

När det gäller statligt stöd i form av ersättning för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse finns ett undantag från anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 i EUF-fördraget: kommissionens beslut om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på

statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (EUT L 7, 11.1.2012, s. 3). I beslutet anges vilka stödåtgärder som omfattas av undantaget och vilka villkor som måste vara uppfyllda för att en åtgärd ska vara förenlig med den inre marknaden och därmed inte anmälningspliktig. Beslutet innehåller därutöver krav på offentliggörande av information, krav om att hålla uppgifter tillgängliga för att det ska gå att avgöra om den beviljade ersättning är förenlig med beslutet och särskilda rapporteringskrav.

4.2.3 Behov av kompletterande nationella regler

Förslag: Den som vidtar en stödåtgärd som godkänts av Europeiska kommissionen eller som genom en förordning eller ett beslut av kommissionen undantagits från anmälningskyldigheten i artikel 108.3 i EUF-fördraget ska till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter för offentliggörande och uppföljning av stödåtgärden samt föra register över stödåtgärden.

Skälen för förslaget: När kommissionen godkänner en stödåtgärd enligt artikel 107.3 i EUF-fördraget sker bedömningen ofta med utgångspunkt i ett meddelande om riktlinjer som kommissionen utfärdat. Riktlinjerna innehåller många gånger omfattande krav på offentliggörande av information och registrering. Därtill kommer de rapporteringskrav som följer av procedurförordningen eller som föreskrivs särskilt i kommissionens beslut att godkänna åtgärden. Detsamma gäller stödåtgärder som omfattas av en gruppundantagsförordning och, såvitt avser registrering, av en förordning om stöd av mindre betydelse. När det gäller stödåtgärder som avser ersättning för allmännyttiga tjänster och som prövas enligt artikel 106.2 i EUF-fördraget ställs krav på offentliggörande av information och rapportering.

En stor del av de stödåtgärder som genomförs i landet beslutas av statliga myndigheter under regeringen. Regeringen kan genom förordningar se till att myndigheterna när det gäller stödåtgärderna lämnar de uppgifter som krävs för att det ska bli möjligt att offentliggöra information på en webbplats, att utarbeta rapporter och att föra register m.m. i enlighet med de krav som gäller i det enskilda fallet. När det gäller de statliga myndigheterna behövs alltså ingen kompletterande lagreglering för att kraven ska kunna uppfyllas.

EU:s statsstödsregler är dock inte begränsade till stödåtgärder som beslutas av staten. Reglerna omfattar även stöd som kommuner och landsting lämnar till företag. När det gäller stöd som omfattas av kravet på förhandsanmälan i artikel 108.3 i EUF-fördraget följer av 12 § första stycket lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler att kommunen eller landstinget i så fall ska lämna upplysningar om stödåtgärden till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det finns dock inga bestämmelser om kommunernas och landstingens tillämpning av statsstödsreglerna i fråga om åtgärder som inte måste anmälas innan de genomförs, men där krav ställs på

offentliggörande, rapportering och registrering. Bestämmelser bör därför införas i lagen för att sådana krav ska kunna uppfyllas.

Förslaget omfattar bl.a. krav som följer av förordningar om stöd av mindre betydelse. Dessa förordningar utgör en del av EU:s statsstödsregler och innehåller villkoren för statligt stöd som inte uppfyller samtliga kriterier i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Lagen om tillämpning av Europeiska unionens statstödsregler omfattar emellertid endast statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Lagen bör därför ändras så att den avser tillämpningen av EU:s statsstödsregler.

4.2.4 Några praktiska frågor om hur kraven ska uppfyllas

Förslaget i avsnitt 4.2.3 syftar till att medlemsstaten Sverige ska uppfylla de krav på offentliggörande, rapportering och registerföring som EU-rätten ställer. Genom förslaget åläggs den som vidtar en stödåtgärd att lämna vissa uppgifter till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer och att föra register över åtgärden. Kompletterande föreskrifter kan därefter meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (jfr 8 kap. 7 § första stycket 1 och 11 § regeringsformen).

Bestämmelser om uppföljning av lämnade stöd finns i dag i förordningen (1988:764) om statligt stöd till näringslivet. Av förordningen framgår dels att statliga myndigheter ska lämna uppgifter för uppföljning av befintliga stöd till Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), dels att Tillväxtanalys får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldigheten. Med tillämpning av dessa bestämmelser kan Sverige fullgöra den rapporteringsskyldighet som föreskrivs för stöd som lämnats i enlighet med kommissionens beslut eller förordningar. Skyldigheten att föra register regleras i dag i förordningar som reglerar stödgivning till en viss sektor eller för ett visst ändamål. I exempelvis förordningen (2015:208) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation finns bestämmelser om registerföring. Där anges att myndigheten ska föra de register som avses i bl.a. artikel 6.4 i kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 (26 § första stycket 2). På motsvarande sätt bör de kompletterande föreskrifterna kunna utformas i fråga om vilka uppgifter som kommuner och landsting bör lämna för uppföljning och för registerföring för att tillgodose de krav som följer av EU:s statsstödsregler.

När det gäller frågan om offentliggörande av stöd på en webbplats är förslaget i avsnitt 4.2.3 en nödvändig förutsättning för att Sverige ska kunna uppfylla de transparenskrav som kommissionen ställer. Frågan är då hur detta ska gå till i praktiken.

EU-kommissionen arbetar för närvarande med att ta fram ett system som möjliggör insamling, lagring och publicering av stödåtgärder. Insamling ska kunna ske både genom manuell inmatning eller via automatisk överföring från andra datasystem. Lagringen ska ske i en säker databas. Informationen ska sedan kunna publiceras på ett lättillgängligt sätt. Det system som kommissionen tar fram är tänkt att även kunna hantera

stödåtgärder inom särskilt reglerade sektorer såsom jordbruk och skogsbruk.

Tillväxtanalys har i dag i uppdrag att samla in uppgifter för uppföljning av stödåtgärder, med undantag för stödåtgärder på jordbruks- och fiskeområdet. Uppgifterna sammanställs i en årlig rapport som lämnas till kommissionen i ett särskilt datasystem kallat SARI (State Aid Reporting Interactive), vilket kommer att utgöra grunden för det system som kommissionen nu håller på att ta fram. Mot den bakgrunden bör Tillväxtanalys ges en central roll även när det gäller offentliggörande av stöd på en webbplats. Den som vidtagit en stödåtgärd bör normalt svara för själva uppgiftslämnandet. Huvuduppgiften för Tillväxtanalys blir i stället att hantera vilka som ska ha behörighet att mata in uppgifter i systemet.

Frågan om vilka uppgifter som ska lämnas till Tillväxtanalys kommer att behandlas i det fortsatta föreskriftsarbetet. När det gäller stöd i form av skattenedsättningar eller andra typer av stödåtgärder kan det dessutom komma att krävas kompletterande författningsarbete för att den som vidtar stödåtgärden ska kunna lämna de uppgifter som efterfrågas. En fråga som kan komma att aktualiseras i det sammanhanget är i vilken utsträckning bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) påverkar möjligheterna att uppfylla de krav på offentliggörande som EU-rätten ställer.

4.3 Yttrande från Europeiska kommissionen

Förslag: I allmän domstol får rätten, utan åberopande av part, beakta ett yttrande som har lämnats av Europeiska kommissionen. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet.

Skälen för förslaget

Artikel 23 a i procedurförordningen

Genom moderniseringen av statsstödsreglerna infördes i artikel 23 a i procedurförordningen bestämmelser om samarbete mellan kommissionen och nationella domstolar. Bestämmelserna syftar till att säkerställa en enhetlig tillämpning av artiklarna 107.1 och 108 i EUF-fördraget i nationella domstolar, särskilt i fall som kan få avgörande betydelse för rättspraxis när det gäller EU:s regler om statligt stöd. Artikelken har följande lydelse.

1. Vid tillämpning av artiklarna 107.1 och 108 i EUF-fördraget får medlemsstaternas domstolar från kommissionen begära upplysningar som den förfogar över eller yttranden i frågor som gäller tillämpningen av reglerna om statligt stöd.

2. Om en konsekvent tillämpning av artiklarna 107.1 eller 108 i EUF-fördraget så kräver, får kommissionen på eget initiativ avge skriftliga yttranden till de domstolar i medlemsstaterna som ansvarar för tillämpningen av reglerna om statligt stöd. Den får också, med den berörda domstolens tillstånd, avge muntliga yttranden.

Kommissionen ska underrätta den berörda medlemsstaten om sin avsikt att lämna in yttranden innan den gör det formellt.

Endast i syfte att utarbeta sina yttranden får kommissionen begära att den berörda domstolen i medlemsstaten översänder de handlingar som står till domstolens förfogande och som är nödvändiga för kommissionens bedömning av ärendet.

Av skälen till artikeln (punkt 19) framgår att kommissionens yttranden och synpunkter inte är rättsligt bindande för de nationella domstolarna. Dessutom anges att yttranden och synpunkter bör lämnas inom ramen för nationella processuella regler och förfaranden, däribland sådana som garanterar parternas rättigheter, med full respekt för de nationella domstolarnas oberoende.

Motsvarande regler på konkurrensområdet

Bestämmelserna i artikel 23 a i procedurförordningen har sin förebild i artikel 15 i förordning (EU) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (nu artikel 101 och 102 i EUF-fördraget). Av artikel 15 följer bl.a. att medlemsstaternas domstolar får begära upplysningar eller yttranden i frågor rörande tillämpningen av gemenskapens konkurrensregler. Vidare får kommissionen på eget initiativ lämna skriftliga yttranden till medlemsstaternas domstolar och, efter tillstånd av domstolen i fråga, avge muntliga yttranden. Därutöver får kommissionen begära att domstolen översänder alla handlingar som är nödvändiga för att bedöma ärendet.

I 8 kap. 13 § konkurrenslagen (2008:579) finns kompletterande bestämmelser till artikel 15. Av dessa framgår dels att ett yttrande som lämnats av kommissionen får beaktas utan att det återopats av part, dels att parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet. Bestämmelserna behandlas i propositionen Moderniserad konkurrensövervakning (prop. 2003/04:80 s. 55–62 och 152).

Behov av kompletterande bestämmelser

Frågan om tillämpningen av artiklarna 107.1 och 108 i EUF-fördraget kan komma upp i såväl allmänna domstolar som i allmänna förvaltningsdomstolar. En tingsrätt kan pröva frågor om t.ex. återkrav av statsstöd enligt lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler eller skadestånd på grund av olagligt statsstöd. Frågor om statsstödsreglerna kan också uppkomma i en förvaltningsrätt i ett mål enligt kommunallagen (1991:900).

Av artikel 23 a i procedurförordningen följer att en nationell domstol har rätt att begära information från kommissionen rörande tillämpningen av statsstödsreglerna och att kommissionen har rätt att yttra sig till den nationella domstolen. Av artikeln framgår också att kommissionen har rätt att få ta del av de handlingar som står till domstolens förfogande och som är nödvändiga för kommissionens bedömning av ärendet. Frågan är då om det vid sidan av dessa bestämmelser behöver införas några kompletterade regler i nationell rätt för att hantera kommissionens yttranden inom ramen för handläggningen av mål i domstol.

Ett yttrande från kommissionen till en svensk domstol kommer sannolikt att behandla såväl rättsfakta som bevisfakta. Detta kan naturligtvis få konsekvenser för parternas processföring. Ett yttrande kan innebära att parterna behöver justera yrkanden och grunder, åberopa ny bevisning, vidta ytterligare skriftväxling, göra kompletteringar av olika slag eller begära kompletterande muntlig förberedelse m.m.

Processen i ett dispositivt tvistemål i allmän domstol (t.ex. ett återkravsmål) bygger på att såväl rättsfakta som bevisning ska åberopas av part för att kunna ligga till grund för domstolens avgörande (17 kap. 3 § och 35 kap. 1 § rättegångsbalken). Möjligheten för rätten att i sådana mål grunda sitt avgörande på rättsfakta som anges i ett yttrande från kommissionen utan att det åberopats av part är således begränsade. I förarbetena till 8 kap. 13 § konkurrenslagen görs dock beträffande kommissionens yttrande den bedömningen att rätten kan vara skyldig att beakta även rättsfakta som inte har åberopats av någon, annars skulle parterna kunna disponera över yttrandet i strid med EU-rätten och hindra dess genomslag (prop. 2003/04:80 s. 61). Bestämmelserna i konkurrenslagen har mot den bakgrunden utformats så att rätten får beakta ett yttrande från kommissionen utan att det har åberopats av part. Dessutom anges att parterna ska få yttra sig över yttrandet. Motsvarande ordning bör införas för yttranden som kommissionen lämnat till allmän domstol enligt artikel 23 a i procedurförordningen. Bestämmelserna bör införas i lagen om tillämpning av Europeiska unionens statstödsregler.

I det sammanhanget bör skälen (punkt 19) i den nämnda förordningen uppmärksammas. Enligt dessa bör yttranden lämnas inom ramen för nationella processuella regler och förfaranden, däribland sådana som garanterar parternas rättigheter, med full respekt för de nationella domstolarnas oberoende. Denna formulering får anses innebära att rätten inte är skyldig att beakta ett yttrande om det skulle föranleda avsevärda olägenheter i rättegången. Så skulle undantagsvis kunna vara fallet om yttrandet orsakar betydande fördröjning av målets handläggning. Att rätten beaktar ett yttrande behöver dessutom naturligtvis inte innebära att rätten är skyldig att följa yttrandet.

För målen i allmän förvaltningsdomstol gäller att rättens avgörande ska grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet (30 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]). Häri ligger att uppgifterna ska vara tillförda målet och ha kommunicerats med parterna (18 §). Rätten har också vissa möjligheter att själv inhämta utredning (8 §) som även den får tillföras målet om utredningen kommunicerats på vederbörligt sätt. Till skillnad från tvistemålen gäller alltså att rätten kan grunda sitt avgörande på ett yttrande från kommissionen, förutsatt att det tillförts målet. Därmed behöver några kompletterande regler inte införas för yttranden som kommissionen enligt artikel 23 a i procedurförordningen lämnar när det gäller de allmänna förvaltningsdomstolarna.

5 Ikraftträdande

Förslag: Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2016.

Skälen för förslaget: De krav på offentliggörande av information som ställs i gruppundantagsförordningarna ska iakttas senast den 1 juli 2016 (se t.ex. artikel 9.6 i kommissionens förordning [EU] nr 651/2014). Lagändringarna bör träda i kraft vid samma tidpunkt. Några övergångsbestämmelser behöver inte införas.

6 Konsekvenser

Lagändringarna är påkallade av de krav på offentliggörande, rapportering och registerföring som ställs i EU:s statsstödsregler. Ändringarna berör framför allt staten. I den mån kommuner och landsting vidtar stödåtgärder berörs även dessa. Med hänsyn till att kommunernas och landstingens stödgivning är begränsad, såvitt känt finns endast ett fåtal stödåtgärder rapporterade till EU-kommissionen, bedöms konsekvenserna vara försumbara. För kommuner och landsting medför ändringarna inte några begränsningar i det kommunala självstyret.

Lagändringarna bedöms inte leda till några kostnadsökningar för det allmänna som inte kan hanteras inom befintliga ramar.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler.

Med olagligt stöd avses i denna lag stöd som lämnas i strid med genomförandeförbudet i artikel 108.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

I paragrafens första stycke har lagens tillämpningsområde ändrats. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.3.

Ändringen i första stycket är en följd av att det i lagen införts bestämmelser om stödåtgärder som regleras i förordningar om stöd av mindre betydelse som EU-kommissionen meddelat efter bemyndigande av rådet enligt artikel 109 i EUF-fördraget. Dessa förordningar utgör en del av EU:s statsstödsregler och innehåller villkoren för statligt stöd som inte uppfyller samtliga kriterier i artikel 107.1 i EUF-fördraget, vilket är den artikel paragrafen tidigare hänvisade till.

Andra stycket har ändrats redaktionellt.

12 a § Den som vidtar en stödåtgärd som godkänts av Europeiska kommissionen eller som genom en förordning eller ett beslut av kommissionen undantagits från anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 i EUF-fördraget ska

1. till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter för offentliggörande och uppföljning av stödåtgärden, och

2. föra register över stödåtgärden.

Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.3.

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för den som vidtar en stödåtgärd att 1) till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer lämna uppgifter för offentliggörande och uppföljning av stödåtgärden och 2) föra register över stödåtgärden. En förutsättning för att skyldigheten ska inträda är att stödåtgärden antingen godkänts av EU-kommissionen eller att den är undantagen från den anmälningsskyldighet som föreskrivs i artikel 108.3 i EUF-fördraget genom en förordning eller ett beslut som kommissionen meddelat.

Yttrande från Europeiska kommissionen

14 § I allmän domstol får rätten, utan åberopande av part, beakta ett yttrande som har lämnats av Europeiska kommissionen med tillämpning av artikel 23 a i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget i lydelsen enligt förordning (EU) nr 734/2013 av den 22 juli 2013 om ändring av

förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet.

Paragrafen är ny. Närmast före paragrafen har en ny rubrik införts. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Paragrafen innehåller de rättegångsbestämmelser som har bedömts nödvändiga i allmän domstol för rättens behandling av ett yttrande från EU-kommissionen enligt artikel 23 a i förordning (EG) nr 659/1999.

Av *första meningen* följer att rätten får beakta ett yttrande från kommissionen *ex officio*, dvs. även om ingen av parterna har åberopat yttrandet. Det finns ingen skyldighet för rätten att skjuta upp sitt avgörande i väntan på ett yttrande. Skulle ett yttrande komma in först efter det att rätten skilt målet eller ärendet ifrån sig, får yttrandet lämnas utan avseende och läggas till handlingarna. Rätten är inte heller skyldig att beakta ett yttrande som inkommit till rätten innan denna skilt målet eller ärendet från sig.

Av *andra meningen* följer att parterna ska beredas tillfälle att yttra sig över ett yttrande från kommissionen.

Ikraftträdande

Ikraftträdandebestämmelsen behandlas i avsnitt 5.